Stadskerk Nijmegen (OCP), 5 september 2021, twaalfde zondag door het jaar
Voorganger: ds. Pieter Endedijk (PKN)

[1e lezing: Deuteronomium 4, 1-2,9-10] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Luister dus, Israël, naar de wetten en de regels waarin ik u onderwijs en kom ze na. Dan
blijft u in leven en kunt u het land in bezit nemen dat de HEER, de God van uw voorouders, u
zal geven. 2 Voeg niets toe aan wat ik u voorschrijf en doe er niets van af. Houd u aan de
geboden die ik u geef; het zijn de geboden van de HEER, uw God. (…)
9 Wees gewaarschuwd en neem u zorgvuldig in acht, zodat u nooit vergeet wat u met eigen
ogen hebt gezien, maar de herinnering daaraan levendig houdt en alles aan uw kinderen en
kleinkinderen doorvertelt. 10 Vertel ze hoe u bij de Horeb voor de HEER, uw God, verscheen,
nadat hij tegen mij had gezegd: 'Roep het volk bijeen, dan maak ik hun mijn geboden
bekend. Dan leren ze ontzag voor mij te hebben zolang ze leven, en brengen ze dat ook hun
kinderen bij.'

[Evangelie: Marcus 8, 27-9,1] (Nieuwe Bijbelvertaling)
27 Jezus vertrok met zijn leerlingen naar de dorpen in de buurt van Caesarea Filippi.
Onderweg vroeg hij aan zijn leerlingen: 'Wie zeggen de mensen dat ik ben?' 28 Ze
antwoordden: 'Johannes de Doper, en anderen zeggen Elia, en weer anderen zeggen dat u
een van de profeten bent.' 29 Toen vroeg hij hun: 'En wie ben ik volgens jullie?' Petrus
antwoordde: 'U bent de messias.' 30 Hij verbood hun op strenge toon om met iemand
hierover te spreken.
31 Hij begon hun te leren dat de Mensenzoon veel zou moeten lijden en door de oudsten
van het volk, de hogepriesters en de schriftgeleerden verworpen zou worden, en dat hij
gedood zou worden, maar drie dagen later zou opstaan; 32 hij sprak hierover in alle
openheid. Toen nam Petrus hem apart en begon hem fel terecht te wijzen. 33 Maar hij
draaide zich om, keek zijn leerlingen aan en wees Petrus streng terecht met de woorden: 'Ga
terug, achter mij, Satan! Je denkt niet aan wat God wil, maar alleen aan wat de mensen
willen.'
34 Hij riep de menigte samen met de leerlingen bij zich en zei: 'Wie mijn volgeling wil zijn,
moet zichzelf verloochenen, zijn kruis op zich nemen en zo achter mij aan komen. 35 Want
ieder die zijn leven wil behouden, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van
mij en het evangelie, zal het behouden. 36 Wat heeft een mens eraan als hij de hele wereld
wint, maar er het leven bij inschiet? 37 Wat zou een mens niet overhebben voor zijn leven?
38 Wie zich tegenover de trouweloze en zondige mensen van deze tijd schaamt voor mij en
mijn woorden, zal merken dat de Mensenzoon zich ook voor hem schaamt, wanneer hij
komt in het gezelschap van de heilige engelen en bekleed met de stralende luister van zijn
Vader.'
1 Verder zei hij ook nog: 'Ik verzeker jullie: sommigen die hier aanwezig zijn zullen niet
sterven voordat ze de komst van het koninkrijk van God in al zijn kracht hebben
meegemaakt.'

[overweging:]

'Wie zeggen de mensen dat Ik ben?'
Het is deze vraag van Jezus die op deze zondag centraal staat.
Wat is het beeld van Jezus? Wat is zijn identiteit?

Wij dragen een identiteitsbewijs bij ons. Een paspoort of een rijbewijs, om te laten zien: dit ben ik werkelijk, mijn naam, mijn geboortedatum.
Maar laat het ook je identiteit zien? Ik bedoel: het beeld dat mensen van jou hebben en waarin jij herkenbaar bent?
Dat is niet alleen je naam en je gezicht, maar ook de keuzes die jij hebt gemaakt en maakt, de wegen die je bewandelt en hebt bewandelt, je relaties waarin je tot anderen staat, al je vrolijkheden en nukkigheden, ze dragen allemaal bij aan het beeld dat de ander van jou heeft. Zo herkent de ander je, niet alleen zoals je eruit ziet, ook wat je doet en nalaat, wat je zegt en waarover je om de lieve vrede zwijgt.

Wie zeggen de mensen dat Ik ben?
Welk beeld hebben mensen van Jezus?
Johannes de Doper zegt men, of Elia, of een andere profeet.
En op Bijbelse gronden kunnen we er nog wel wat aan toevoegen. Ik noem maar: de goede herder, brood des levens, licht der wereld, man van smarten. Of we maken het eigentijdser, zoals: 'Lord of the dance'[1], om een lied te citeren; 'Superstar'[2], om de titel van een musical te noemen; of met een regel uit een gedicht van Gerrit Achterberg: koopman in oud roest[3].

Wie zeggen de mensen dat Ik ben?
Welk beeld staat niet anderen, maar jou voor ogen?
Is het de goede herder getekend in pasteltinten op de wandplaat in het schoollokaal of de Jezus herkenbaar in het gelaat van een vluchteling?

Elke tijd beeldt dat op zijn eigen wijze uit. De Jezus van Rembrandt is anders dan die van Chagall; de Jezus die tot ons komt in de muziek van Bach is anders dan in die in de muziek van Strawinsky; de evangelist verwoordt het weer anders dan veertien eeuwen later Franciscus van Assisi of twintig eeuwen later de dichter Hans Andreus[4].
Beelden van Jezus: tentoonstellingen zijn eraan gewijd, muziekstukken gecomponeerd, boeken over geschreven, gedichten gebloemleest.

Maar jij, wie zeg jij dat Ik ben?
De vraag is niet wat anderen zeggen, maar wat jij denkt. Welk beeld heb jij van Jezus?

---

[1] zie *Liedboek* 839
[2] verwijzing naar de musical *Jesus Christ, Superstar*
[3] in het gedicht 'Deïsme', zie o.a. *Liedboek* blz. 967, wordt Christus zo genoemd
[4] verwijzing naar zijn 'Laatste gedicht'

Jezus was met zijn leerlingen naar het noorden getrokken, ver weg van de mensenmenigte. De vraag is persoonlijk: maar jij, wie zeg jij dat Ik ben?

Ik maak even een stap terzijde. In de liturgie lezen wij het evangelie fragmentarisch. Elke zondag een perikoop. Dat woord betekent letterlijk: een afgehakt deel, afgesneden, gesnoeid om het behapbaar te maken voor deze dag. Andere gedeelten lezen we de zondag daarvoor of erna of op een heel ander moment in het jaar. Soms horen we evangelieperikopen in de volgorde van het boek, soms alsof we over ijsschotsen springen, hier en daar, hap snap.

Wat hieraan voorafging hoorden we vorige week. De blinde die Jezus tegemoet komt. Hierna wordt gesproken over de verheerlijking op de berg. Dat horen we elk jaar op een heel ander moment: aan het begin van de veertigdagentijd.
Die structuur van het evangelie doet er toe. In dat verhaal over de blinde is een bepaalde fasering hoorbaar: eerst is hij blind en tast in het duister. Dan ziet hij iets vaags: mensen als bomen. Ten slotte ziet hij helder.

Wie zeggen de mensen dat Ik ben?
Het lijkt alsof de antwoorden op die vraag ook die fasering maken van stekeblind naar helder zien. Eerst zijn daar namen van Johannes de Doper, Elia, een andere profeet. Maar het zijn de antwoorden van anderen. We tasten nog in het duister, want herkennen doen we ze niet.

Dan heeft Petrus zijn antwoord klaar, een antwoord dat vaak als het een en het al wordt gezien: U bent de Messias. Mooi, met die aanduiding was Marcus zijn evangelie begonnen: Het begin van het evangelie van Jezus Christus, Zoon van God. De Christus, dat is de Messias. Maar zijn het nog niet meer dan vage contouren? Want wat zeg je met zo'n antwoord?

Hierna wordt het pas helder als Jezus als de Christus in zijn volle glans verschijnt op de berg. Petrus en twee andere leerlingen zien het en komen tot inzicht als er een stem klinkt: 'Dit is mijn geliefde Zoon, luister naar Hem!'

'U bent de Messias'. Die belijdenis van Petrus lijkt helder, maar de contouren nog vaag. Wat zeg je met die uitspraak? Het moet nadere invulling krijgen.
Die uitspraak kan ook misverstanden oproepen. Petrus denkt dat de Messias het lijden kan ontgaan. Hij accepteert dat niet en wijst Jezus terecht.

Dan wordt de menigte wordt erbij geroepen, want nu gaat het een ieder aan die zegt volgeling van Christus te willen zijn. Nu gaat het niet om enkele discipelen maar om die ganse christenheid, de kerk van alle tijden en alle plaatsen en Jezus zegt: 'Wie mijn volgeling wil zijn, moet zichzelf verloochenen, zijn kruis op zich nemen en zo achter mij aan komen'.

Petrus verzet zich tegen het lijden dat Jezus te wachten staat. Dat verzet wordt hier blootgelegd als angst, angst wat hem zelf te wachten staat. Angst voor de onzekerheden waarmee een mens moet leven. De woorden waarmee hij Jezus bestraft zijn voor Jezus een blokkade om zijn weg te gaan en voor Petrus om Hem te volgen.
Als Jezus hem 'satan' noemt, dan moeten we eigenlijk helemaal niet denken aan een duivels iemand. Het woord 'satan' betekent zoiets als 'hinderaar', hij die in de weg staat, een wegversperring dus.
Petrus is de wegversperring om zicht te krijgen op de navolging, omdat hij geen weet wil hebben van het lijden.
Als de evangelist Matteüs dit verhaal verteld, noemt Jezus hem eerst rots waarop de kerk wordt gebouwd. Rots – dat betekent zijn naam. Maar hij is tegelijkertijd steen des aanstoots. Zekerheid, overmoedigheid, ongeduld, alles wat niet tot de vruchten van de Geest behoort – lees maar de woorden van het slotlied[5] van deze viering – zijn hindernissen, wegversperringen op de weg van de navolging, is een ontkenning van je leven willen verliezen omwille van Christus en het evangelie.

Wie zijn dat dan? In wie herkennen we dat verliezen van het leven omwille van Christus en het evangelie?
Het zijn natuurlijk de martelaren uit de kerkgeschiedenis. Hun levensverhalen zijn niet zonder betekenis, ook voor onze tijd.
Maar laat ik het iets dichterbij proberen te brengen. Het gaat ook om de stoet van gelovigen, van heiligen, in een verder of meer nabij verleden, ook mensen die wij gekend hebben, misschien wel je grootouders, je ouders, of een geliefde van dichtbij. Mensen die het verliezen om Christus' wil gestalte hebben gegeven door in het vertrouwen op Hem te leren verdragen, leren los te laten wat je dierbaar is, weten dat er grenzen zijn en dat met pijn kunnen aanvaarden. Je leven verliezen is beperkingen kennen, je opofferingen getroosten, afzien.

Het kruis van het evangelie is niet het lijden dat een mens kan treffen, dat wat je ongevraagd overkomt. Ja, dat is er ook, maar het kruis van de navolging is uit ander hout gesneden dan 'elk huisje heeft zijn kruisje'. Het kan een mens gegeven worden dat wat hem of haar overkomt in geloof te dragen en te verduren. Maar het kruis dat je opneemt is iets anders dan het kruis dat je overkomt. Je kruis opnemen is een keuze die je maakt.

Ik werd verrast door een andere uitleg van dat begrip 'je kruis dragen'. Daarbij wordt verwezen naar de profeet Ezechiël, waar in een visioen een in linnen geklede man de opdracht krijgt om de Hebreeuwse letter die geschreven wordt als onze X als een merkteken op het voorhoofd van iedereen te zetten die jammert en klaagt om de gruwelijkheden die er in de stad gebeuren. De mensen met dat merkteken zullen gered worden.[6]

---

[5] *Liedboek* 841
[6] Ezechiël 9,4-6

Mensen die dit kruis dragen gaan ín tegen de algemene tendens van comfort en gemakzucht, van hedonisme en individualisme. Zij hebben oog en oor voor wat levenswaarde heeft, voor wat blijvend is, en gaan in tegen alles wat het leven onmogelijk maakt, inperkt, vernietigt.

Wie zeggen de mensen dat Ik ben?
Komt Hij tot ons in de gestalte van het vreemde en de vreemde, waarin niet jij maar de ander voorop gaat?
Het is zoeken en soms vinden, het is zien, soms even.
Het beeld dat wij van Jezus hebben, wordt gevormd door vage contouren. Als je Hem probeert te vatten merk dat je eerder stekeblind bent dan helder ziende.
Steeds opnieuw ga je tastend verder en krijgt Hij meer en meer gestalte. Dat is een weg zoekend vinden, soms verdwalen.
Want midden onder U staat Hij die gij niet kent.[7]

Pieter Endedijk, endedijk@hetnet.nl

[7] *Liedboek* 528, gezongen als zondagslied